

Акад. НИКОЛА СЪБОТИНОВ
БАН: ОТ НАСТОЯЩЕТО
КЪМ МИНАЛОТО И БЪДЕЩЕТО



140 години БАН



Акад. Никола Василев Съботинов е роден в Бургас през 1941 г. Завършил е физика (радиофизика и електроника) в Софийския университет (1967). Постъпва с конкурс като научен сътрудник във Физическия институт с атомна научно-експериментална база при БАН, от който през 1973 г. се отделя Институтът по физика на твърдото тяло (ИФТТ – БАН). През 1984 г. се хабилитира в ИФТТ за старши научен сътрудник II степен, а през 1993 г. с втора хабилитация – за I степен. От 1987 г. е ръководител на Лаборатория “Лазери с метални пари”, а от 2007 г. – на Направление “Лазерна физика и физика на атомите, молекулите и плазмата”. Има две защитени дисертации: “Върху някои изследвания и непрекъснато генериращи хелий-кадмиеви и хелий-селенови лазери” (доктор по физика – квантова електроника, 1976 г.) и “Лазер с пари на меден бромид” (доктор на физическите науки – 1992 г.). През 2003 г. придобива звание академик. На 7 октомври 1996 г. е избран за заместник-председател на БАН, а на 18 юни 2008 г. – за председател.

Научноизследователската му дейност е насочена към квантовата електроника, физиката на лазерите, лазерите с газов разряд и лазерите с метални пари. В тези области са и основните му научни постижения: създаване и изследване на лазера с пари на меден бромид; откриване на силен ефект на водорода в медно-халогенидните лазери и в лазерите на медни атоми, изразяващ се в повече от два пъти увеличаване на средната изходна мощност и ефективност; шзобретяване и изследване на спиралния кух катод. Създаденият под негово ръководство лазер с пари на меден бромид е внедрен в индустриалното производство в “Оптични технологии”, Пловдив, във фирма “Норселд”, Австралия, и във фирма “Пулслайт”, България. Научната му продукция включва над 330 публикации, 27 патента, 2 дисертации, 2 монографии. Има над 140 участия с доклади на различни научни форуми. Под неговото научно ръководство са защитили 6 докторанти.

Участва като ръководител или член на колективите на два международни научноизследователски проекта на НАТО и 3 на ЕС, както и на 19 български. Член е на организационните комитети на 3 международни научни конференции в САЩ, Шотландия и Чехия, както и на редица научни редакционни колегии и научни институции и на 4 престижни физични научни организации. От 2003 г. е председател на Научно-координационния съвет към Постоянната комисия за бедствия, аварии и катастрофи при МС.

За приноси в научната дейност е удостоен с различни награди, между които Почетен знак на БАН “Марин Дринов”, Почетен изобретател, Медал “Република България”, Медал “25 години Полска Академия на Науките”.

Уважаеми акад. Съботинов, Българската академия на науките е в навечерието на своята 140-годишнина. Тя е най-старата национална институция в съвременна България, основана девет години преди възстановяването на българската държавност. Кои основни моменти бележат пътя на този най-важен и до днес български научен център?

За мен е удоволствие, че имам възможност да говоря пред списание „География ‘21” за юбилея на Българската академия на науките, за нейната дейност и значение – в миналото, и най-вече днес.

Тази година ние чествуваме едно наистина историческо събитие не само за нашата Академия, но и за България. През 1869 г. в румънския град Браила се събират родолюбиви българи и организират учредяването на Българско книжовно дружество (БКД).

То трябва да стане център за наука и просвещение, да обединява и ръководи усилията на българските читалища, но и да създава връзки с другите европейски страни и с техните академични структури с цел опознаване на постиженията им и сближаване между балканските народи. Новосформираното дружество има настоятелство и действителни членове. След Освобождението през 1878 г. по инициатива на проф. Марин Дринов, един от учредителите на дружеството и негов председател, то е преместено в София. През 1884 г. общината предоставя парцел за построяване на строга на дружеството.

Важен момент в дейността на БКД е председателството на Иван Евстатиев Гешов. Той не само е даровит организатор и ръководител, но и щедър дарител. По негова инициатива през 1911 г. дружеството се преименува в Българска академия на науките (БАН). Нова промяна в името и структурата настъпва при председателството на Богдан Филев, когато през 1940 г. БАН приема и изкуствата и става БАНИ (Българска академия на науките и изкуствата).

Политическите промени след 1944 г. засягат сериозно и Академията. От 1947 г. тя отново е преименувана на БАН и поема функциите на национален научно-изследователски център. Започва изграждането на самостоятелни институти и лаборатории в структурата на БАН. Наред с новосформираните идеологически звена в Академията, особено внимание се обръща на центровете за ядрена физика и енергетика, за микроелектроника, които тогава имат държавно стратегическо значение.

Как се отрази върху дейността на БАН „перестройката“ в България от 1989 г. и последвалият политически и икономически преход?

В резултат на започналата в края на 1989 г. демократизация на страната БАН постепенно се отърси от наложения „класово-партиен подход“ при подбора и издигането на кадрите. Съвсем естествено се стигна и до бързи промени в структурата и в дейностите на БАН. Трябва да се подчертае, че именно в нашата Академия се извършиха едни от най-радикалните и до голяма степен болезнени институционални реформи, нормативно базирани на новия закон от 1991 г., приет от Великото народно събрание, и на новия устав на БАН от 1992 г.

Първият важен момент беше *оптимизацията и реструктурирането на Академията*, което драстично намали личния състав с около 50 %, но запази жизнената част от научния човешки потенциал. Закрити бяха преди всичко структурни звена и дейности с идеологически характер, наложени в БАН след 1947 г., както и някои дейности, тясно свързани и обслужващи социалистическото планово стопанство. Относителният дял на съкратените звена в БАН достигна 27 %. През 1990 г. БАН имаше 86 самосто-

ятелни научни звена, в които работеха близо 15 000 души – учени, административен и научно-помощен персонал. Сега те са 7600 души, от които 3600 са учени, съставляващи 18 % от общия брой на учениците в България.

Вторият важен момент от промените е *въвеждането на проектно финансиране* на дейностите в БАН. През миналата 2008 г. проектното съфинансиране е 55 млн. лв., а държавната субсидия е 85 млн. лв. (тези пари отиват основно за заплати, осигуровки и режийни). Трябва да се подчертае, че през последното десетилетие се поддържа трайна тенденция предоставяната от републиканския бюджет субсидия за БАН да е около 0,13 % – 0,16 % от брутният вътрешен продукт на страната. През 2008 г. тази субсидия беше на долната граница.

Още от самото начало на участието на България в Рамковите програми (РП) на ЕС се наложи тенденция делът на БАН в спечелените проекти с българско участие да е над 50 %. Например, в завършените IV, V и VI РП в Академията се изпълняваха 495 проекта на обща стойност около 30 млн. евро. От финансираните по тези програми в България 11 научно-изследователски центъра с висок статут (Centre of Excellence), 8 са в Академията. Тази тенденция се запазва и през първите две години от дейст-

Чл. 10. (1) Имуществото на Българската академия на науките и на самостоятелните ѝ звена включва право на собственост и други вещни права, вземания, ценни книжа, патенти, дарения, дялово участие в стопански организации и сдружения и други права и задължения.

(2) Народното събрание предоставя в собственост на Българската академия на науките стопанисваните от нея държавни терени, сгради, машини, съоръжения, апаратура, книжен фонд, парични средства и други движими вещи. Разпоредането с това имущество може да се извършва само в интерес на академията и с решение на Общото събрание.

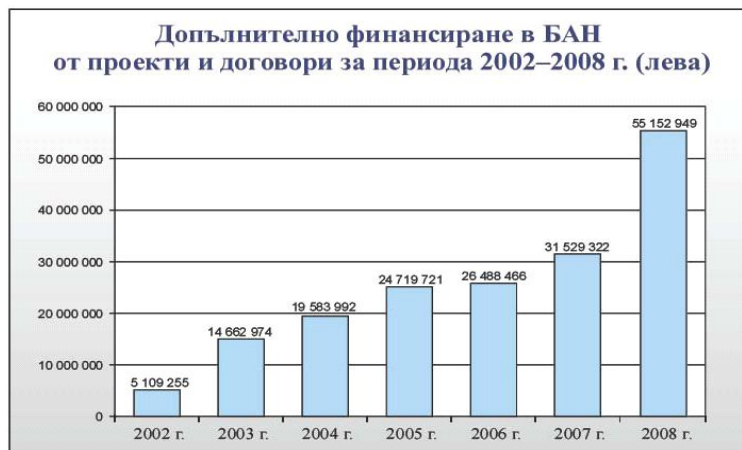
(3) Недвижимите имоти на академията се отчуждават само с решение на Народното събрание.

Чл. 11. (1) Българската академия на науките има самостоятелен бюджет.

(2) Приходите по бюджета на Българската академия на науките, включително и за капитални вложения, се формират от:

1. субсидии от държавния бюджет, утвърдени със закон от Народното събрание;
2. приходи по сключени договори за изследователски проекти, предложени от компетентни държавни органи, фирми и други организации;
3. приходи от реализация на интелектуални и други продукти;
4. постъпления от спомоществователи и дарения.

Закон за БАН (1991 г.)



Източник: Годишен отчет на БАН за 2008 г. (<http://www.bas.bg>)

вието на 7 РП. През 2007 и 2008 г. бяха спечелени нови 74 проекта, които донесоха близо 7 млн. евро европейски субсидии.

Академията убедително се наложи като най-ефективната научна организация в България, участваща в рамковите програми на ЕС. Освен това 39 изтъкнати учени от системата на БАН са членове на Националната мрежа за 7 РП и продължават полезната си дейност в помощ на българската научна общност. Значителен брой институти на академията изпълняват и проекти, финансирани от НАТО и от Регионалното бюро на ЮНЕСКО за наука в Европа (РОСТЕ).

Като трети важен момент ще отбележа *разширяването на връзките с университетите*. То е свързано и с промените в кадровата политика на БАН, ориентирана към активно привличане на млади хора. Вече има сключени рамкови договори с редица висши учебни заведения в страната. Приети са съвместни програми, а в около 30 научни проекти, изпълнявани в БАН, са включени студенти, докторанти и препода-

ватели от ВУЗ. Близо 30 % от научната продукция на българските висши учебни заведения е в съавторство с учени от БАН. В лабораториите и в другите бази на Академията ежегодно правят дипломните си работи между 600 и 1000 дипломанти. През 2000 г. техният брой достигна 1167, а миналата година беше около 700. БАН участва и пряко в подготовката на студенти – с лекции и упражнения в различни ВУЗ са ангажирани около 600 наши учени.

Същевременно в **Центъра за обучение** на докторанти на БАН, който е нашият „университет“, се подготвят около 700 докторанти, които са 20 % от всички докторанти в страната.

От години се води дискусия дали не беше грешка, че в годините на прехода и реструктурирането на институциите, БАН пропусна възможността да създаде свой университет. Бихме перефразирали въпроса – защо Академията, която разполага с изявени и международно признати учени и с изградена научна инфраструктура няма магистърски програми? Не е ли това най-добрият път – „магистри – докторанти“ – за решаване на проблемите с младите хора в БАН? От друга страна, не е тайна, че обучението на магистри в нашите ВУЗ-ове днес най-често не е на необходимото научно равнище...

Да, вярно е, че тези въпроси непрекъснато се повдигат, включително и за магистърските програми, защото външуват нашето общество. Трябва обаче добре да се знае, че основната дейност на БАН е изследователската, решаването на научни задачи. Пък и има достатъчно ВУЗ-ове в страната, на които основната задача е да обучават студенти. От друга страна, ограничения за образователните функции на БАН, като магистърските програми, например, създава и самият Закон за висшето образование. Преди години направихме опит да обучаваме магистри съвместно с някои университети, но след като ни беше отказано, съсредоточихме силите си в обучението на докторанти. В Академията обаче се поддържа мнението, че можем да бъдем изключително полезни и добри партньори на университетите в обучението на магистрите. Да вземем, например, възможностите за включването им в изследователските проекти на БАН. Така мла-



Източник: Годишен отчет на БАН за 2008 г. (<http://www.bas.bg>)

дите хора ще могат още като студенти да се докоснат до голямата наука, а впоследствие и да се посветят на нея. Подобен положителен опит вече има в редица институти на БАН, включително и в Географския, и ръководството на Академията ще продължи да подкрепя такива инициативи.

Убеден съм, че на базата на съвместни дейности с ВУЗ, за които няма ограничения, може да се направи много за оптимизиране на обучението на магистрите. Очаква се развитие да претърпи и въпросът за магистърските програми в БАН. В приетата стратегия за развитието на Академията през 2009–2013 г. е записано, че учените от БАН с успех се включват в различни форми на преподаване в университетите, с което доказват както класата на академичната наука, така и специфичната необходимост от тях при основни учебни дисциплини. За да бъдат обаче тези дейности устойчиви и ефективни, е необходимо нормативно установяване на условия БАН да се акредитира за съгласувано осъществяване на магистърски програми по специалности, свързани с научните изследвания на Академията.

Всички сме убедени, че младите учени в БАН са нашият генофонд и затова нарушеното възпроизводство на нови поколения учени е една от най-сериозните ни тревоги. Привличането и задържането на млади хора в БАН е жизненоважна задача и наш приоритет. Решаването на този проблем е тясно свързано и със заплащането на труда на учените в БАН, което продължава да е едно от най-ниските, например в сравнение с ВУЗ-овете в страната. Разбира се, има редица допълнителни възможности за финансово стимулиране на младите учени и докторантите, особено при участието им в проекти, което е желателно и специално регламентирано. От миналата година много благоприятни условия за младите изследователи предлагат и конкурсите за проекти във Фонд „Научни изследвания“. От второто полугодие на 2008 г. 13 звена на БАН започнаха изпълнение на договори по две оперативни програми от структурните фондове на ЕС –

* Географският институт е партньор в един от тези проекти – „Изграждане на висококвалифицирани млади изследователи по съвременни информационни технологии за оптимизация, разпознаване на образи и подпомагане вземането на решения“ на Института по информационни технологии-БАН (бел. ред.).

„Административен капацитет“ и „Развитие на човешките ресурси“. Втората от тях е специално насочена към млади учени и докторанти и има за цел да подпомага финансово образователната и научно-изследователската им дейност. През 2009 г. във втората фаза на програмата (финансирана от Европейския социален фонд с над 9,5 млн. лв, осигуряващи повишаване квалификацията на повече от 400 млади хора), БАН спечели нови 13 договора. * Тези средства, предвидени за еднократни годишни стипендии в размер на 2000 лв. и за разходи за участие в научни конференции, обучение и техническо оборудване, се очаква да мотивират сериозно младите в БАН.

Споделяме Вашата загриженост и тревога за кадровия потенциал на Академията, която до голяма степен се корени и в намаляващия интерес на младите българи към науката и „изтичането на мозъци“. Но, от друга страна, има вече достатъчно доказателства, че живеем в държава на крайностите. Докато преди две десетилетия се приемаше, че „нормалната“ възраст за израстване в научната кариера е 40–50 години, то днес хитът е „път на младите в науката“. Този път най-често обаче се „застила“ с всякакви компромиси относно знания, умения, интелектуални възможности на младите кандидат-



ЦЕНТЪРЪТ ЗА ОБУЧЕНИЕ

е създаден през януари 1997 г., като специализирано звено на БАН. Ръководи се от Ректор и Академичен съвет въз основа на Правилник, приет от УС на БАН. Целта на центъра е да организира и координира обучението на български и чуждестранни граждани по образователната и научна степен „доктор“, по образователната степен „магистър“ съвместно с висши училища, както и чрез други форми на специализация, квалификация и преквалификация.

Центърът организира обучението чрез научните звена на БАН по образователната и научна степен доктор; осъществява връзката между научните звена и МОН; провежда обучение по чужди езици и компютърно обучение; организира провеждане на школи и други форми на целево обучение с национално и международно участие; координира организирането на самостоятелни и съвместни с висшите училища дейности на БАН по подготовка и квалификация на специалисти, магистри и докторанти; изготвя и разпространява информационни материали; установява и координира международното сътрудничество по предмета на своята дейност; участва в обсъждането на проблеми на висшето образование; организира институционалната акредитация на БАН за обучение в образователната и научна степен „доктор“; организира и координира провеждането чрез научните звена на БАН на следдокторска специализация; организира и поддържа Кариерен център за реализацията на успешно завършилите обучението си докторанти.

<http://edu.bas.bg>

учени. Кои са критериите за тяхното приемане и задържане в БАН?

Резултатите, които младите хора показват в своята работа. Резултатите трябва да бъдат и критериите за заплатите в БАН. Предстои обвързване на заплащането на научноизследователския труд с качеството на дейността на учениците, което зависи от работата по финансирани проекти, постигнатите значими научни резултати, направените изобретения и реализираните иновации. Тези показатели са основа и за атестирането на кадрите, и за повишаване на ефективността от дейността на БАН.

Кои са другите основни проблеми, пред които е изправена Академията в навечерието на своята 140-годишнина?

Основният, актуалният въпрос е за икономическата ефективност от дейността на БАН. Той се свежда до няколко важни аспекта:

1. **Иновационна дейност.** До 1989 г. фундаменталните изследвания в БАН бяха водещи и представляваха 60 % от дейностите в академията. Днес съотношението е изменено на 70:30 в полза на практико-приложните изследвания. Резултатите от тях не само се публикуват, но са и приложими в практиката, докато резултатите от фундаменталните изследвания се публикуват, но нямат директно стопанско приложение. През последните години има благоприятни условия за иновационни процеси и БАН реагира, създавайки свой Иновационен център и Фондация ГИС-трансферен център по немски образец. В основата на иновационните процеси е патентната дейност, а през последните 10 години БАН поддържа 60 % от патентите в страната. Преди една година беше подписан Договор за двустранно сътрудничество в областта на закрилата на индустриалната собственост с Патентното ведомство. Като отправна точка в този договор е залегнала постановката за създаването на информационно-консултативен център (IP-Point), представляващ част от българската мрежа за интелектуална собственост, с фо-

кус към активизиране, популяризиране и комерсиализиране на иновативната дейност в процеса на трансферирани на знания от науката към бизнеса.

Всяка година в структурите на Академията се създават 200–250 нови резултати с практическо значение, като 80–100 от тях се трансферират към български фирми. Предстои разширяване на тази дейност и това до голяма степен обуславя икономическата обективност от дейността на БАН.

2. **Международно сътрудничество.** То се поддържа с повече от 35 страни и с над 40 организации. БАН е добре организирана структура, поради което е предпочитан партньор в чужбина. От особено значение е участието ни в европейските Рамкови програми, за които вече стана дума.

Сътрудничим с над 45 академии на науките в Европа и в целия свят, както и с десетки университети. БАН членува във всички международни организации и представлява България в над 20 международни научни институции. Академията е основен фактор за включването на България в европейското изследователско пространство. Началото на европейската интеграция на България в областта на науката е през 1990 г. (програмата „ФАР“). От 1992 г. БАН успешно участва във всички рамкови програми на ЕС и се наложил като национален фаворит в тях.



Центърът за иновации на БАН е координационно звено, създадено през 2006 г. То подпомага Ръководството на БАН и Общото събрание по въпросите, свързани с иновационните и научно-приложните дейности и трансфера на технологии и за създаване на по-благоприятни условия за финансиране на тези дейности; съдейства на правителството и държавните органи в интеграционните процеси, свързани с науката и иновационните дейности, базирани на научноизследователската и развойната дейност. Центърът стимулира контакти между учениците, научните звена и бизнеса, консултира ги и предлага възможности за пазарен трансфер и реализация на знания, технологии и услуги. Центърът осъществява делови контакти в страната и в чужбина в областта на иновациите, приложните изследвания, технологичния трансфер, структурните фондове и научната политика. Той има достъп и инструменти за активизиране на всичките над 3000 изследователи в БАН, реализиращи ежегодно над 1000 договора за НИРД годишно – в страната и на глобалния научен пазар. Центърът партнира активно с Европейския иновационен център (IRC), с НИС на СУ „Св. Кл. Охридски“, с Иновационния център на Химико-технологичен и металургичен университет, София, с Патентното ведомство на Република България, с Дирекция „Европейска интеграция“ при Столична община, както и с иновационните центрове и звена на институтите на БАН. Центърът за иновации на БАН е член на Националния наблюдаващ комитет на Оперативна програма „Повишаване на конкурентоспособността на българската икономика“.

<http://www.bas.bg/ci/bg/profile.html>

Основната форма на международно сътрудничество, подпомагана финансово от БАН, са проектите в рамките на двустранни спогодби и споразумения с чуждестранни академии на науките и с национални центрове за научни изследвания: с Германската научноизследователска общност (DFG); с Националния център за научни изследвания (CNRS) във Франция; с Генералния комисариат за международни отношения (CGRI), с Националния фонд за научни изследвания (FNRS) на Френската общност и Фламандския фонд за научни изследвания (FWO) на Фламандската общност в Белгия; с Националния съвет за научни изследвания в Италия; с Висш съвет за научни изследвания на Испания (CSIC), с Royal Society във Великобритания; с Шведската кралска академия за литература, история и антикварни ценности; с националните академии на науките на Австрия, Чехия, Словакия, Унгария, Полша, Русия, Беларус, Украйна, Латвия, Естония, Литва, Румъния, Турция, Сърбия. Постепенно се активизират и се задълбочават и връзките със страните от постюгославското пространство (Словения и Хърватия), а също и с Македония и Черна гора. Проблеми при реализирането на сътрудничеството има с Македонската академия, към която няма създадени институти, както и с Албанската академия, която беше значително редуцирана. В Гърция БАН има спогодба със Солунския университет "Аристотел".

Академията поддържа научно сътрудничество и с редица неевропейски страни: САЩ (Националната научна фондация на САЩ – NSF), Израел (Университета "Бен-Гурион"), Япония (Токийския университет), с академиите на науките на Монголия, Египет, Китай, с тайвански академични институти и др.

БАН членува в редица авторитетни правителствени организации като UNESCO – Programmes and Commissions; International Geological Correlation Programme (IGCP); International Hydrological Programme (IHP); Man and Biosphere (MAB); Intergovernmental Oceanographic Commission (IOC); World Meteorological Organization (WMO) и др. Още повече са неправителствените организации с членство на БАН: Organization of All European Academies (ALLEA); European Science Foundation (ESF); European Academies Advisory Council (EASAC); International Council of Scientific Unions (ICSU) и много други международни съюзи и организации по отделни научни направления.

3. *Общонационални и оперативни дейности.* Те обслужват държавата – националните правителствени и държавни институти, индустрията, енергетиката, околната среда, селското стопанство, национални културни институти. През миналата 2008 г. близо 1600 учени от Академията са участвали в многобройни научни съвети, експертни комисии и други консултативни органи към научни организации,

университети, министерства и различни правителствени и обществени структури, за което са представили над 6500 писмени експертни мнения, доклади и рецензии.

Изключително важно значение имат националните мрежи, организирани и поддържани от БАН. Те осигуряват целогодишно и денонощно научно-приложни дейности, изискващи задълбочена научна експертиза: метеорологични, хидрологични и агрометеорологични наблюдения и прогнози, вкл. свързани с потенциални природни бедствия (в Националния институт по метеорология и хидрология – НИМХ, с неговите 4 регионални центъра в Кюстендил, Плевен, Варна и Пловдив); регистрация и информация за земетръсната дейност в цялата страна и в съседните територии – чрез Националната сеизмологична служба; регистрация и информация за различни природни процеси за нуждите на отбраната и комуникациите – чрез Геомагнитната и Йоносферната служба и Мрежата за наземни измервания на биологично активната слънчева ултравиолетова радиация (всички тези служби са към Геофизическия институт "Академик Любомир Кръстанов"); прецизни геодезични измервания чрез Държавна GPS мрежа на България (поддържана от Централната лаборатория по висша геодезия).

Центърът за изследвания по национална сигурност и отбрана (ЦИНСО) при БАН осъществява координационна роля в академичен и национален мащаб, служейки като базова организация при изпълнение на проекти по проблеми на сигурността, които имат общонационално значение и интердисциплинарен характер.

В Академията е създаден и работи основният възел на националната електронна изследователска и образователна мрежа, обслужваща университети, научни институти и училища. Националният ГРИД център, обслужващ университети и научни институти с най-ефективни разпределени изчислителни възможности от ново поколение, работи в БАН от 3 години. Защитата и сигурността на компютърните мрежи и комуникационните системи на министерства и ведомства се осъществява от единствената у нас Национална лаборатория по компютърна вирусология към БАН. Тя осъществява редица важни специализирани дейности като откриване, анализ и оценка на злонамерен софтуер; публикуване на описания за текущите вируси, на статистика за вирусният рейтинг, за сумарните атаки и за атакуваните програми; възстановяване на данни и системи; оценка на системи за достъп; апробиране на системи за защита; създаване на национален информационен портал и др.

В тази група дейности се отнася и издателската с център Академичното издателство с печатница „Проф. Марин Дринов“. Негов приоритет освен отпечатването на списанията на БАН („Доклади на БАН“

и „Списание на БАН“ – най-старото българско списание), е издаването на трудове и периодика, отразяващи постиженията на академичните звена и на учените от БАН. Те стават достояние на широката българска общественост и чрез издаваните от Академията Информационен бюлетин за наука и технологии „НОВОСТИ“, Информационен бюлетин на БАН и Седмичен бюлетин на БАН. Широка общественостнозначима дейност развива и Централната библиотека на БАН с нейния фонд от 2 млн. библиотечни единици, както и Научният архив на БАН, който съхранява безценни документи както за историята на Академията, така и за историята и културата на страната.

Не е обществена тайна, че българската наука е сред най-пренебрегнатите в Европа по отношение на държавно субсидиране. Промени ли се с нещо държавната политика към БАН след като България стана равноправен член на ЕС?

Изискванията на Европейската комисия по отношение на развитието на научните изследвания са пределно ясни – укрепване на потенциала на общността в науката и иновациите, глобализация и взаимно проникване на научните дейности за създаване на общоевропейско изследователско пространство, което да доведе до икономика и общество, базирани на знанието. България е длъжна да следва тези препоръки, но за съжаление у нас продължава да не се обръща достатъчно внимание на научните изследвания като средство за икономически просперитет и особено на политиката за финансирането им, която трябва недвусмислено да покаже отношението на държавата към науката.

България не само влезе в ЕС като страна с най-нисък относителен дял от брутният вътрешен продукт, който се отделя за развитие на научните изследвания, но и остава трайно като такава – от средата на 90-те години досега той е около 0,5 % (през 1989 г. е 2,64 %, а през 1994 г. пада на 0,88 %). В същото време страните от ЕС отделят около 1,85 % от своя БВП за наука, а другите страни от Централна и Източна Европа – около 1 %.

Показателно е сравнението и на средния брой изследователи на 1000 души в трудоспособна възраст – в ЕС (15) той е 5,68 човека, в Швеция и Финландия – над 10 човека, докато в България този брой е само 2,62.

Целият европейски опит показва, че само при ясна и категорична подкрепа от страна на държавата науката може да привлича сериозни средства както от частния сектор, така и от различни други източници в Европа и в света.

Академията развива дейност в рамките вече на три века. Каква е БАН днес, в началото на 21. век и има ли тя бъдеще?

БАН обединява две основни функции. Както при всички академии по света, а те са повече от 140, тя е институция на академичите (действителните членове) и член-кореспондентите (дописните членове). След последните избори в БАН от 2008 г. Събрание-то на академичите и член-кореспондентите на БАН обединява 63 академици и 90 член-кореспонденти. (Броят на академичите според Закона за БАН може да бъде до 80, а на член-кореспондентите – до 120.)

Но освен това БАН има и научно-изследователска дейност. Доколкото ми е известно, академичите от този тип в света са около 30 – освен в бившите социалистически страни, но и в Холандия, Австрия, Швейцария и др. А по принцип, почти всички държави освен университети поддържат и изследователски центрове, които са в основата на научните изследвания. Например, съгласно данните от „Зелената книга“, в Европейския съюз само 36,6 % от



Фиг. 1. Административна структура на БАН (по „140 години БАН“ (очерк), С. , 2009)

Чл. 1. Българската академия на науките (БАН) е национална автономна организация за научни изследвания. Тя се състои от академичните институти и другите самостоятелни звена, както и от общността на академиците (действителните членове), член-кореспондентите (дописните членове), и чуждестранните членове на БАН.

Чл. 13. Ръководни органи на БАН са Общото събрание, Управителният съвет и председателят на БАН.

Чл. 32. Постоянните научни звена – институти, централни лаборатории, центрове и музеи, създадени от ОС на БАН, са автономни.

Устав на БАН (1992 г.)

научния потенциал е в университетите, останалите изследователи работят в изследователски научни центрове, институти, държавни и ведомствени индустриални институти, като в Германия делът на научния потенциал в индустриалните институти достига 20 %. Ще цитирам още няколко примера за относителния дял на научния потенциал, зает в университетските структури на държави със силно развита наука: във Франция е 32,7 %; във Великобритания 27,7 %; в Германия 24,6 %; в Япония 25,5 %; в Китай 21,6 %; в САЩ едва 14,7 %. За България този дял е около 25,9 %, докато в съседна Гърция е 60,2 %, а в Полша – 65,1 %.

Ще си послужа с конкретни данни и по друг един въпрос, който все още битува в нашето общество – *отживелица ли са научните институции като БАН и доколко те съществуват в „нормалните“ държави?* Ще използвам примери само от Европейския съюз,

в който членуваме. В Германия има 5 национални научни организации, подобни на нашата академия: дружеството „Макс Планк“ с 80 института и 12 хиляди сътрудници и годишен бюджет 1,43 млрд. евро (80 % е субсидия от Федералното правителство и от правителствата на отделните провинции), научната асоциация „Лайбниц“ с 83 института (14 хиляди сътрудници, 1,1 млрд. евро годишен бюджет), дружеството „Фраунхофер“ с 56 института (12 500 сътрудници, 1,12 млрд. евро бюджет), обществото „Хелмхолц“ с 15 национални лаборатории и 26 хиляди сътрудници (2,3 млрд. евро бюджет), научен център Дрезден-Росендорф (6 института, 55 млн. евро бюджет). През 2008 г. беше създадена и Германска национална академия на науките с 28 отделения. Във Франция Националният център за научни изследвания (CNRS) има 1256 научни лаборатории и 19 регионални филиала с около 30 хиляди служители и

БАН – В ЧЕЛНИТЕ МЕСТА НА НАУЧНИТЕ ИНСТИТУЦИИ В СВЕТА СПОРЕД КОРПОРАЦИЯ ТОМСЪН

Към 1 юли 2009 г. БАН е на **634-то място** сред 4050 научни институции в света според рейтинга на Корпорация Томсън. Корпорацията е най-добрият анализатор на науката от 45 години насам. Рейтингът се обновява непрекъснато, като включва академии, университети и всички видове научноизследователски центрове. Резултатите от настоящата класация са натрупани от постоянно обработваните данни през последните 10 години (от 1 януари 1999 г.). Мястото на всяка институция се определя от три основни критерия: брой публикации; брой цитирания; брой цитирания на една публикация.

Прави впечатление, че 53 % от включените в световния анализ научни статии от България са от БАН, както и че 54 % от цитиранията на български статии са за статии от БАН.

Прегледът на рейтинга показва позицията на Академията сред утвърдените научноизследователски центрове и университети в света. Между сродните академии пред БАН са Макс Планк общество (2-ро място), Китайската академия на науките (22-ро място), Руската академия на науките (48-о място), НАСА (86-о място), Чешката академия на науките (220-о място), Полската академия на науките (249-о място), Унгарската академия на науките (360-о място) и Словашката академия на науките (570-о място). В рейтинга са включени и университети, в които се извършва научноизследователска дейност. На първо място е Университетът Харвард, следван от редица американски и английски университети. На 83-то място е Университетът в Хайделберг, на 134-то място – Хумболтовият университет в Берлин, на 292-ро място е Московският университет „Ломоносов“, на 550-о място – Университетът в Любляна, на 1321-во място – Софийският университет „Св. Климент Охридски“. Други български научни институции освен БАН и СУ „Св. Климент Охридски“ не влизат в класацията на 4050-те научни институции в света.

Рейтингът на Томсън анализира и 150 страни по показател „всички сфери на наука“ („all fields of science“), където България заема 48-о място, т.е. е в първата третина на класацията. Отделните дисциплини са подредени, както следва: физически науки – 41 място; математически науки – 43 място; биология и биохимия – 44 място; космически науки – 44 място; химически науки – 45 място; фармакология и токсикология – 45 място; инженерни науки – 46 място; **науки за Земята – 49 място**; молекулярна биология и генетика – 50 място; компютърни науки – 52 място; ботанически и зоонауки – 54 място; екология – 69 място; социални науки – 91 място.

Класацията на Томсън дава отговор на широко разпространени митове за нивото на българската наука и за мястото на БАН в нея. Тя доказва челното място на Академията сред световните лидери в създаването на научен продукт (научноизследователски центрове и университети) и първото място сред всички научни центрове и университети в България. Резултатите от работата на учените в БАН са независими от факта, че в България се отделя най-малък процент от БВП за наука в сравнение със страните от ЕС, както и независимо от малкия бюджет, заделен за Академията и за нейното развитие, от страна на държавата.

„Информационен БЮЛЕТИН на БАН“,

годишен бюджет около 3 млрд. евро, от които 85 % са държавна субсидия. В Италия Националният съвет за научни изследвания (CNR) обединява 107 института и 20 регионални изследователски звена с персонал от около 7 800 души и годишен бюджет 765 млн. евро. В Испания във Висшия съвет за научни изследвания участват 143 института. С широко известност се ползва Кралската шведската академия на науките и изкуствата, която има 7 института и множество комитети. Известна е и Холандската кралска академия на науките и изкуствата със 17 института и 1300 учени (годишен бюджет 128 млн. евро). В Австрия водеща научна организация е Австрийската академия на науките с 24 института и около 1000 изследователи с годишен бюджет 74,5 млн. евро. По структура и начин на управление много близки са академиите на Полша (ПАН), Чехия (АН на ЧР), Словакия (САН), Румъния (РУАН), Унгария (УАН), които имат между 40 и 70 научни звена.

Каква е съвременната научна политика на БАН и какви са нейните основни стратегически цели и приоритети?

Съвременната научна политика на Академията е свързана с ограничаване на фрагментарността в изследователската работа посредством интегриране на критична маса от ресурси и необходимото експертно ниво в ключови области съобразно с националните и европейските приоритети по пътя към създаване на общество и икономика, базирани на знанието. Поради това нашите основни задачи се

свеждат до постигане на високо равнище на науката, интердисциплинарност на изследванията, международна конкурентоспособност, национално самочувствие. Тяжното изпълнение е насочено в две посоки:

– Значително увеличаване на финансирането на научните изследвания в България и повишаване на неговата ефективност.

– Продължаване оптимизирането на структурата и на научните направления на БАН в съответствие с европейските критерии за значимост на научните области, създаване на по-добри възможности за реализация и поставяне на високи изисквания към учените.

Плана за усъвършенстване на структурата и управлението на БАН е съобразен и с някои допълнителни принципни решения като: развитие на научноизследователския потенциал на БАН и засилване ролята на периодичната атестация на дейността му; създаване на условия за повишаване на привлекателността на научната кариера с цел броят на докторантите и младите учени да нарасне значително; създаване на условия за мащабни проблемно-ориентирани научни изследвания; постигане на оптимален баланс между фундаментални, приложни, общонационални изследвания и иновативни дейности; избягване на раздробеността на тематиката и дублирането на изследванията; подобряване на координацията между научните направления; разширяване на участието на БАН в образователните програми на България на всички равнища; прилагане

ОСНОВНИ ПОЛИТИКИ НА БАН ЗА ПЕРИОДА ДО 2013 г. И ПРОГРАМИТЕ, СЪСТАВЛЯВАЩИ ТЕЗИ ПОЛИТИКИ

Политика 1: *Науката – главна движеща сила за формиране на общество и икономика, опиращи се на знанието в България като страна-членка на Обединена Европа*

Програма 1.1: *Икономическо развитие, обществени отношения и структури в България като страна-членка на Европейския съюз.*

Програма 1.2: *Устойчиво развитие и ефективно използване на националните природни ресурси.*

Програма 1.3: *Конкурентоспособност на българската икономика и нейния научен и иновативен капацитет.*

Програма 1.4: *Човешки потенциал за общество и икономика, опиращи се на знания.*

Политика 2: *Научно-изследователски потенциал и инфраструктура – част от Европейското научно-изследователско пространство.*

Програма 2.1: *Технологично развитие, иновации и научна компетентност.*

Програма 2.2: *Съвременни методи и подходи към изследване на Земята, атмосферата и близкото космическо пространство.*

Програма 2.3: *Качество на живота и интердисциплинарни изследвания на човека и живата природа.*

Програма 2.4: *Научно и технологично развитие на информационното общество.*

Политика 3: *Национална идентичност и културно многообразие в Обединена Европа.*

Програма 3.1: *Изучаване на езика, литературата, изкуствата и традиционната народна култура – принос на България в културното многообразие на Европа.*

Програма 3.2: *Историята на България и българските земи – принос към европейската цивилизация.*

не на съгласувана политика за съвместно ползване на научна апаратура; подобряване на организацията и координацията при взаимодействията с министерства и ведомства; минимизиране на администрацията, като същевременно се подобри квалификацията на нейните членове.

Стратегическата цел на БАН и действията за нейното постигане, които могат да се разглеждат като приоритетни в дейността на Академията, определят необходимостта от очертаване на основните политики на БАН и програмите, които да ги изпълнят със съдържание. За изпълнението на тези програми към Управителния съвет на БАН са сформирани 11 Проблемни съвета:

1. Нови материали, нанотехнологии и съвременни физически технологии.
2. Информационни и комуникационни технологии.
3. Енергийни източници и енергийна ефективност.
4. Биоикономика, биотехнологии и храни.
5. Екология, биоразнообразие и биоресурси.
6. Медико-биологични проблеми и качество на живота.
7. Природни ресурси, рискове и климатични промени.
8. Космически науки и технологии.
9. Сигурност.
10. Културно-историческо наследство и национална идентичност.
11. Икономика и общество, основани на знанието.

Посочих проблемните съвети, защото те отразяват основните научни приоритети както в Академията, така и в страната. И показват колко абсурдни бяха обвиненията отпреди 1–2 години, че БАН не се включва в определянето на националните научни приоритети. Друг е въпросът доколко предишното правителство вземаше предвид нашето мнение и нашите аргументи... Надяваме се нещата да се променят. Неотдавна министър Йорданка Фандъкова заяви, че в България все още няма стратегия за наука и е важно да се насочат усилия за нейното изграждане и приемане. БАН ще сътрудничи активно в тази посока.

Какво е новото и перспективното, към което БАН се ориентира за постигане на по-голяма икономическа ефективност в своята дейност?

Според мнението на някои експерти от Световната банка, България е на път да се превърне в технологична "дулка" на Европа, ако нейните фирми не започнат бързо да внедряват нови постижения. В момента страната е на последно място в ЕС по конкурентоспособност и ще се изправи пред растяща технологична пропаст. По капацитет на иновациите България е на 73-то място в класацията на 133 държави и

държи последно място по научноизследователска и развойна дейност. Нивото на инвестиции, особено от частния сектор, в развитието на технологиите, е много ниско и трябва да се разработят стимули предприятията да внедряват нови технологии и да инвестират във високообразовани кадри. У нас заетите с научноизследователска дейност в предприятията са едва 0,07 %.

На този фон БАН полага големи усилия за трансфер на своите научно-приложни резултати към бизнеса, но проблемът е, че фирмите не са обучени да ни търсят. Средно годишно работим с около 120 фирми, което не е достатъчно, защото имаме още много научни продукти, които можем да предложим на бизнеса.

В рамките на новата стратегия за „комерсиализация на науката“ работим за повишаване ефективността на иновационния процес в БАН, за който вече споменах. Беше приета нова академична политика за интелектуалната собственост и бе създаден специален правилник, който позволява резултатите от научните изследвания да се регистрират и защитят като продукт на интелектуалната собственост, който може да се трансферира по правилата на пазара. Към три научни института вече са изградени центрове за трансфер на технологии, което ще съкрати пътя на научния продукт до бизнеса и обществото и обратно. За цялата Академия имаме две общакадемични организации – ГИС-Трансфер център и Център за иновации.

Предвижда се организирането на научно-индустриални паркове в няколко направления: компютърни и информационни технологии; фотонни и лазерни технологии; възобновяеми енергийни технологии; морски науки и технологии; микроелектронни технологии; нанотехнологии. Например, БАН и Столична община са партньори в изграждането на технологичен парк за фотонни и микро- и нанотехнологии. Във връзка с организацията на тези паркове ще се използва сътрудничество с чужди научноизследователски организации и създаване на съвместни предприятия.

На базата на рамкови договори за дългосрочно стратегическо сътрудничество и координация с об-



Фондацията „ГИС-Трансфер Център“ е учредена на 18 декември 2000 г. в гр. София, от 8 юридическите лица, между които БАН, Технически университет – София, Институт по Механика и Биомеханика – БАН, Фондация „STEINBEIS“ – Германия (като съучредител).

Тя е независима структура за трансфер на научно-изследователски резултати и технологии за обществена полза и е регистрирана по реда на чл. 33 от Закона за Юридическите лица с нестопанска цел.

Фондацията подпомага и стимулира научно-изследователската дейност за създаване и комерсиализиране на конкурентно способни продукти. Към нея работят 40 души експерти и консултанти.

ластни управи създаваме и регионални академични центрове за научно-приложна дейност. Те се управляват от областни академични координационни съвети, назначавани със съвместна заповед на областния управител и на председателя на БАН. Тези центрове имат пряка връзка със създаваните научно-индустриални паркове в Пловдив (по храните – съвместно с местните университети), във Варна (за проучване на Черно море и за производство на яхти), в Бургас (за използване на възобновяеми енергоизточници). Интерес проявяват и други областни центрове като Велико Търново, Смолян (за горите), Силистра (за възстановяване на „житницата на България“ в Добруджа) и др.

Стимулираме и развиването на нова форма на собственост – БАН започва изграждането на свои високотехнологични „стартиращи фирми“. За тази цел са подготвени правилници за интелектуалната собственост и за стопанската дейност в Академията. В тези фирми нашите учени и докторанти ще могат да внедрят своите резултати от изследванията, ще организират производство и ще печелят. Един от първите проекти, който започваме, е за слънчева електроцентрала в Ахтопол... Очакваме сериозни икономически резултати от стартиращите фирми и точно на тях ще дадем наши площи в БАН и в техно-парковете.

Вече няколко пъти подчертавате необходимостта от повишаване на ефективността от дейността на БАН. А как ще я постигнете и какво ще я гарантира?

Преди всичко чрез нова реорганизация като част от продължаващата реформа в Академията. Предстои решаването на неотложни проблеми като неблагоприятния възрастов състав и недостига на млади кадри; дублирането в дейността на отделни звена и неефективната координация между тях; повишаване качеството на научните изследвания.

Не е тайна, че някои институти дублират тематиката си и този въпрос дори се преекспонира в медиите. Но той има различни аспекти. От една страна, така се създават конкурентни условия на работа, от друга, обаче, в рамките на нашата Академия и на нашата страна това „припокриване“ на функциите пречи да се изгради силна инфраструктура в съответното научно направление. Ясно е, че при такива случаи трябва да се търси оптималното решение.

Предстоящите нови структурни промени като част от продължаващата реформа в БАН, са предопределени от: промените и състоянието на областите на научните изследвания в световен аспект; научните приоритети и научната политика на България; международното коопериране; финансирането на научните изследвания; европейската научна политика.

Преди да се извършат поредните промени в БАН, обаче, е необходимо да се направи обстоен анализ на дейността на Академията и на нейните звена, да се открият ясно слабостите. Агестират се научните институти и централни лаборатории относно: научна политика; научен потенциал; организация на изследванията; научни резултати; иновационна политика; значимост за развитие на науката; значимост за държавата; участие на млади хора в науката.

Естествено, че за да се ограничи до минимум субективизма и пристрастията, на които непрекъснато сме свидетели в нашето общество, е най-добре този анализ и оценка да се извършат от независими експерти. Затова ръководството на Академията предприе решителна стъпка и потърси съдействието на две от най-стабилните и авторитетни европейски организации – Европейската научна фондация (ESF) и Федерацията на европейските академии на науките (ALLEA) за осигуряване на външна международна експертна оценка на институтите и учениците от БАН. Тъй като не получихме подкрепа от държавата, финансирахме процедурата по оценката от собствения си бюджет. Според сключения договор, ESF и ALLEA се задължиха да организират процес на оценка по европейските правила и стандарти. Той се осъществява с помощта на 4 панела (комисии) от 38 независими чуждестранни експерти, определени от ESF и ALLEA. Оценките за качеството и продуктивността от дейността на научните звена се правят по петобална скала.

Тъй като се прилага за първи път в България, вероятно интерес ще представлява процедурата на оценката. Тя премина през няколко важни етапа:

- в началото на годината постоянните научни звена на БАН подготвиха по специални указания самооценъчни доклади за 5-годишен период и ги представиха на английски език;

- през февруари и март ESF и ALLEA поканиха и съставиха окончателен списък на чуждестранните експерти по съответните панели;

- през юни се състоя двудневно работно съвещание на експертите в Амстердам, под ръководството на Мониторинговия комитет.

- непосредствено преди това съвещание беше изискана допълнителна информация от научните звена на БАН, която независимо от изключително кратките срокове беше подготвена и предадена навреме;

- между 6 и 13 юли експертите пристигнаха в София за срещи и посещения в научните звена на БАН. Това беше един от най-важните и отговорни етапи в процеса на оценката, в който всички звена на БАН се представиха достойно.

Между 5 и 10 септември комисииите трябваше да изпратят докладите си на Мониторинговия комитет, който до 20 октомври ще състави първата версия на общия доклад. Неговата окончателна версия трябва

КРИТЕРИАЛНА СИСТЕМА ЗА ОЦЕНКАТА НА БАН ОТ НЕЗАВИСИМИ ЧУЖДЕСТРАННИ ЕКСПЕРТИ

Процесът на оценка на постоянните научни звена на БАН (69 на брой) се осъществява с помощта на 4 панела (комисии) от независими чуждестранни експерти:

- Панел I I от 13 експерта за оценка на звената от Отделенията по математика, физика, химия и инженерни науки;
- Панел II от 9 експерта – за Отделението по биологични науки;
- Панел III III от 6 експерта – за Отделението по науки за Земята;
- Панел IIV от 10 експерти – за Отделенията по обществени и хуманитарни науки.

Работата по панелите протича по специфични за всеки от тях схеми. Цялостно процесът се наблюдава и направлява от Мониторингов комитет под председателството на доктор Райндер ван Дойнен. Критериите и скалата за оценката са заимствани от системата за оценяване, разработена от Асоциацията на холандските университети, Холандската организация за научни изследвания и Холандската кралска академия на изкуствата и науките. Системата включва:

1. Качество: международно признание и иновационен потенциал;
2. Продуктивност: научна продукция и международни позиции;
3. Уместност (ползност, необходимост): научно и социално-икономическо въздействие;
4. Перспективност: жизненост, възможност за реализация, организация, управленчески капацитет и потенциал за бъдещо развитие, способност за поемане на нови научни предизвикателства.

Оценките за качеството и продуктивността се правят по петобална скала:

„A⁺“ – за работа, която е на челния международен фронт. Научното звено е направило съществен принос в областта си и е признато за международен лидер;

„A“ – за работа, която е международно конкурентоспособна. Научното звено е направило важни приноси в областта си и е признато за международен партньор;

„B“ – за работа, която се откроява в международен план. Научното звено е направило ценни приноси в областта си;

„C“ – за солидна (качествена) работа, която по принцип заслужава продължаване. Научното звено се откроява в национален план;

„D“ – за несолидна (некачествена) работа или такава, която повтаря съществуващи резултати или страда от дефекти в научния или техническия подход. Работата на научното звено не заслужава продължаване.

Състоянието на критериите „уместност“ и „перспективност“ се преценяват по трибални скали – много, умерено, малко.

По „Информационен БЮЛЕТЕН на БАН“,
брой 7, юли 2009, с.1-3 (със съкращения)

ва да бъде представена между 20 октомври и 30 ноември. Крайните резултати ще бъдат на разположение както на правителствените органи, така и на цялото общество.

Списание „География ‘21“ си запазва правото да информира своите читатели с тези резултати, и особено с оценките, засягащи Географския институт и другите сродни на географията научни звена в БАН.

Искам да вярвам, че нашият пример за независима и обективна международна оценка ще се приложи и във всички други институции у нас, занимаващи се с научни изследвания. Само тогава ще има реална основа за сравнение и отчитане пред обществото на ефективността от дейността на БАН, на другите научни центрове и на висшите училища в страната. Предложение

в този смисъл вече сме направили в официално писмо до предишния Министър на образованието и науката и до Председателя на Комисията за образование и наука към 40-то Народно събрание.

Българското общество продължава да бъде разслоено в очакванията си относно бъдещето на БАН. Не е тайна, че много наши сънародници се поддадоха на медийната обработка, обслужваща политически и икономически интереси от закриването на Академията. Кога ще станат обществено достояние резултатите от международната оценка? Към тях има безспорен интерес, особено от страна на тези, които са пряко свързани с дейността на БАН – с тревога и надежда...

В България такава експертиза се прави за първи път, дори може да се каже, че доста закъсняхме, с което се създадоха възможности за спекулации относно дейността и ползността на БАН. Подобни

експертизи са прилагани преди реструктурирането на академите в Чехия, Полша и др.

След като приключи международната оценка, научните звена на БАН ще бъдат класирани в посочените 5 категории, като звената в последните две – „С“ и „D“ категории, са потенциално застрашени от реорганизиране или закриване. В процеса на реорганизацията ще запазим изявените изследователи, както и младите учени, дори ще увеличим техния брой като се постареем да им създадем по-добри условия за работа и по-добро заплащане. Същевременно, по-възрастните колеги със сигурност ще отидат в заслужена пенсия.

Европейската експертиза на цялостната дейност на БАН вече е факт. Но остава един съществен въпрос – доколко критериите за оценка могат да бъдат общи предвид големите различия в отделните науки, респективно в дейността и задачите на отделните научни звена в БАН? Очевидно е, че част от тях имат ясно подчертана национална ориентация, т.е. обслужват преди всичко националните интереси.

Разбира се, че не може да има напълно еднакви критерии за оценяване на научните звена на БАН предвид тяхната специфика. Именно тя определя и нашето решение за специфичен подход към отделните научни звена при реструктурирането на Академията. Затова паралелно с работата на европейската експертната комисия ние събрахме информация доколко всеки институт е полезен и за нашата държава, и ако той бъде закрит доколко държавата „ще плаче“ за него. До края на август всеки институт предостави информация с какво през последните 3 години е бил конкретно полезен на държавата.

Това означава ли, че „последната дума“ ще бъде на ръководството на БАН и тя ще зависи както от експертната оценка на Европейската научна фондация, така и от „държавната полезност“ на научните звена?

Да.

Да се върнем отново към респектиращата 140-годишнина на Академията. Как ще я почетете в деня на БАН – 12 октомври?

Цялата 2009 г. е посветена на този забележителен юбилей. Проведеха се и се провеждат редица научни конференции, различни мероприятия. На юбилея са посветени и много издания, включително и специално подготвени. Но съвсем естествено „връх“ на честванията ще бъде 12 октомври. За този ден подготвяме специална програма, която включва молебен в Храм-паметника „Ал. Невски“, откриване на паметни барелефи на проф. М. Дринов и на Ив. Гешов, изработени от известния наш скулптор Георги Чапкънов, юбилейна изложба, „отворени врати“, тържествено събрание и концерт. За съжаление, бюджетният дефицит попречи в осъществяването и на други предвидени мероприятия, но мисля, че за всички нас най-важен е авторитетът на БАН, граден с постиженията на нейните изследователи. Използвам случая да ги поздравя с празника на Академията и да им пожелаая крепко здраве и много нови успехи.

Акад. Съботинов, благодарим Ви, че отделите време за читателите на „География '21“. А какво е Вашето лично послание към тях?

Географията е науката, която първа ни люлява и последно поддържа интереса ни към нея!

23.09.09.

Н. Съботинов
акад. Никола Съботинов

С акад. Никола Съботинов разговаряха **Петър Стефанов** и **Гергана Методиева**